

može nadodati. Neki se od tih brojeva ponavljaju jer spadaju u razne teme, a ima i neznčajnih, ali svi skupa predstavljaju izdašnu pomoć svakome koji želi znati što ja barem na našem jeziku pisano o bilo kojoj liturgijskoj natuknici. I kao da autoru nije bilo dosta pružiti tih skoro 300 stranica (i još stotinjak praznih za dopunjavanje nove literature) još je na desetak stranica donio ispravke i dopune savjesnošću koja začuđuje.

Na temelju svega želimo ne samo da što prije izide drugi dio ove knjige već autora molimo da sav taj materijal sredi, preradi i izda tiskom. Tako bismo dobili suvremenu »Liturgiku« kakvu ima malo tko. Pred par je godina »Kršć. sadašnjost« najavila hrvatski prijevod poznatog djela »L'Église dans la prière« od Martimorta i drugova, ali taj još ne izlazi i svakako bi morao biti ažuriran prema bogatom pokoncilskim razvoju naše liturgije, a ne da nam tumači obrede kojih više nemamo. Koncilski obnovljena liturgija nužno traži da bude tako i obrađivana.

O. Belić ima za taj težak posao i tu lijepu sposobnost što cijeni svačiji rad, ponekad možda i previše (v. npr. sud o liturgijskim razmatranjima na str. 20), i što sve zna zgodno upotrijebiti i uklopiti u svoja razlaganja. On je sigurno sposoban da se prihvati i težih tema pa bi bilo poželjno da prikaže npr. i Caselov doprinos dubljem shvaćanju liturgije. Bit će korisno ako se bude još više obazirao na bizantski obred u kojemu je on stručnjak. Sigurno će biti dobro izbjegavati tuđice gdje nisu potrebne (npr. na str. 3. dva puta mjesto etiologije može se reći jednostavnije i mnogima razumljivije). Uopće bi pisac svoj bogat priručnik trebao tako prirediti da bi njime lako mogli služiti i oni koji nemaju klasične i teološke izobrazbe a žele dublje prodrijeti u liturgijsku tematiku. Tako bi knjiga bila korisna svima koji se zanimaju »za kršćanski nazor« i njega proučavaju. Onima koji hoće više na raspolaganju je obilna navedena domaća i strana literatura.

Unatoč mnogim poslovima O. Belića, molimo ga da dadne prednost ovome svome radu i da nas obogati tiskanim izdanjem svojih predavanja za koja će mu mnogi biti zahvalni.

M. Kirigin

Josip Badalić:

MILAN PAVELIĆ — SVEČENIK I PJESNIK

Zagreb 1972. Cijena 50 ND.

Ako koji list, pravo je da se naš osvrne na životopis odličnoga pastoralnog radnika i liturgijskog pjesnika kakva u jednoj osobi dosad nismo imali. Milan je Pavelić poznat kao religiozni pjesnik, a posebno će se dugo spominjati kao prevodilac crkvenih himana, ali nam je ostavio i primjer pastoralnog djelovanja na raznovrsnim poljima: bio je više godina kapelan, župnik i kateheta, duhovnik bogoslova i č. sestara, mnogo je pisao za katoličku štampu i uređivao razna njezina izdanja, sudjelovao u kat. pokretu prvih decenija ovog stoljeća, davao duhovne vježbe a i misionario među našim radnicima u Francuskoj.

Sve nam je to o. Badalić iznio u ovom životopisu, a uz to potanko osvjetlio duševni i duhovni razvoj Milana kao seoskog dječaka i pastira, đaka i bogoslova, svećenika i redovnika. Osim poblizjeg drugovanja i poznavanja same ličnosti pisac je Pavelićeva životopisa upotrijebio još njegove izreke, zapise i pjesme koje su često bile odraz pjesnikova razvoja i raspoloženja. Uza sve oduševljenje za simpatičnu i izrazitu ličnost veoma izobraženog svećenika-pjesnika o. Badalić ga ipak uvijek predstavlja kao čovjeka, i to od djetinjstva do smrti. To je tim uočljivije što pisac o prirodi, a i o nekim ustanovama, govori samo u superlativima koji izražavaju njegovo vlastito literarno i redovničko oduševljenje. Iako je šteta što se izgubilo mnogo Pavelićevih pisama i drugih pisanih izvora o njegovu životu, ipak se iz životopisa jasno vidi kako je taj čovjek u svim fazama i prilikama života neprestano sebe usavršavao, i to je njegova najveća odlika i zasluga. Nije lako ostati čovjek kakva te je Bog dao i uzdići se, surađujući s Božjom milosti, u izglednoga javnog radnika koji je u raznovrsnim okolnostima djelovao samo pobudno, uvijek prislan, iskren i jednostavan, uvijek svoj i sebi svojstven.

Potpisani je čitao taj životopis posebno s gledišta kako je M. Pavelić liturgijski živio i što je učinio za liturgiju. Na više je mjesta istaknuto što mu je značila misa i časoslov. »Uza sav posao on bi svaki dan čitav sat ronio u božanske tajne u jutarnjoj molitvi, a sv. misa mu je sunce, koje ga grije cijeli dan, pa prema tome suncu usmjeruje i sav mučni posao dana« (str. 230). »Želio bih do kraja biti pri svijesti, da mogu moliti brevir i pobuđivati strelovite molitve« (245). Iz raznih se pjesnikovih izjava vidi kako su te njegove strelovite molitve često bile uzete iz liturgijskih tekstova ili njima nadahnute, a kako je njih više cijenio u izvorniku nego u svojem, po općem mišljenju uspjelom prijevodu svjedoče ove njegove riječi: »Ujutro se poklonim iz sobe Presvetom Oltarskom Sakramentu. Molim »Pange, lingua, gloriosi« — i to latinski. Volim nego svoj prijevod« (246). Njegovoj je naravi i pjesničkoj sklonosti odgovarala upravo liturgijska poezija i stoga je zanimljiv njegov lični sud: »Crkveni himni nemaju burnog čuvstva, prevladava misao, zato izgledaju hladni. Ali pretjeran žar zna biti nezdrav. Misao je u himnima jaka, ali se osjeća i proživljenost« (250). Takva je zdrava pobožnost pjesnika učinila i strpljivim patnikom koji je najbolje pokazao kakav je on bio čovjek, svećenik i redovnik. Milanu Paveliću dakle liturgija nije bila samo umjetnost već i život, slično kao i njegovu dobrom znancu dr Ivanu Merzu. Dobro je to istaknuti, jer u istom životopisu čitamo o nekom drugom: »Imao je krasan bariton. Često je pjevao i lamentacije u stolnici. Kasnije se sasvim dao na odvjatničku karijeru. Oženio se kćerju poznatog publiciste i masona, a prije vjenčanja prešli su oboje na protestantizam, da se mogu rastaviti ako zatreba... Postao je urednikom nekih časopisa i žestoko udarao na Crkvu« (97).

Pavelić je kao pjesnik i svećenik dosta drugovao i s ličnostima koje u javnosti nisu istupali kao vjernici, osobito s Antunom Radićem i Vladimirom Nazorom. Nego potpisanom je kod čitanja ovog životopisa nekoliko puta došao pred oči i nadbiskup Pušić koji u knjizi nije spomenut i valjda se osobno nisu potanje ni poznavali. On, koji je bio sve drugo nego pjesnička narav, sličio je

Paveliću ili taj njemu barem s ove tri zgrade: oba su slavila mladu misu u Gospinu svetištu na Trsatu, jedan nije htio da bude imenovan senjskim kanonikom a drugi se otimao da ne postane hvarskim biskupom, a sličan im je i postupak u razmircama kat. pokreta kod nas. Jedan i drugi bili su priprosti ljudi koji su živjeli od liturgije i za nju kod nas mnogo učinili.

Za ovakav smo životopis istaknutog svećenika i pjesnika o. Badaliću zaista harni, ali ta zahvalnost ne mora isključiti jednu napomenu. U knjizi se mnoge stvari i izreke ponavljaju, više puta i doslovce. Stječe se dojam da je životopis mogao biti dobrano prerađen i time dosta skraćen (a onda i jeftiniji). Pogotovo kad nam pisac obećaje (str. 5. i 307) novu knjigu o načinu Pavelićeva pjesničkoga stvaranja s antologijom njegovih izabranih pjesama. I u ovom životopisu ima već dosta pjesnikovih navoda (od kojih je možda bilo bolje izostaviti na koricama vrlo jaku pjesmu »Gospodin otpalom svećeniku« s onako drastičnom opomenom na kraju koja teško da što rekne sličnima naših dana), pa je valjda bilo bolje sve složiti u jednoj knjizi. U svakom će slučaju svi s velikom koristi pročitati ovaj zanimljiv životopis.

M. Kirigin

2. SVEŠČIĆ HRV. ČASOSLOVA

Bila je skoro polovica korizme kad smo pretplatnici primili dodatni svešćić koji obuhvaća vrijeme samo do II uskrsne («bije-le») nedjelje. Ne treba se tome čuditi kad je taj posao tako opsežan i težak, a uz to se očito vrši bez potrebnih pretpriprava. Sva je sreća da je izdavač našao za himne i patristička čitanja vrsne prevodioce koji svoj posao većinom obavljaju vrlo dobro. Nažalost, to se ne može reći za redaktore i korektore toga važnog izdanja pa ćemo navesti zapažene nedostatke. Tko se s njima složi može ih ispraviti u svojem primjerku, što je posebno važno za one koji mole u zajednici da ne nastane zbrka na mnogim mjestima.

Na str. 1113. i kod ostalih korizmenih himana izraz »U posvećenom postu tom« ne odgovara izvorniku gdje je sada prema našoj korizmenoj praksi »ieiunium« pretvoren u »abstinentia« ili »parcitas«. Kao što kroz korizmu u misnim molitvama više ne spominjemo izraze poput »macerationes« tako je bolje i u himnima upotrebljavati riječi koje nas mogu poticati na druga pokorna djela koja nam Crkva preporučuje u ovo vrijeme duhovne obnove.

Na str. 1115. svi će u 8. stihu opaziti da je slagar zamijenio jedno slovo, ali svi se neće sjetiti da na kraju toga himna treba dodati običajan Amen. Taj je ispušten i na str. 1316, 1318, 1319, 1404, 14955, 1503. Grčki se izraz »metanoia« s pravom češće prevodi »obraćenje« koje bi bolje stajalo i na kraju prvog odsjeka 2. čitanja na str. 1121, a sigurno treba malo bolje »kao« zamijeniti s »nego«.

U Molbenici na str. 1123. prema originalu molimo da Bog naša srca očisti i u ljubavi ih učvrsti. Da je kod toga nužna naša suradnja, razumije se samo po sebi i to molitva ovdje ne naglašava. Malo dalje su životne obične prilike (in solitis adiunctis) previše umanjene.